

วิเคราะห์เสขียวัตตรเพื่อส่งเสริมคุณค่ามารยาทไทย

An Analysis of Sekhiyavatta Principle to Enhance Thai Etiquette Values

พระครูใบฎีกาสมพงษ์ อนุกทโท (ผั่งแดง)¹

Phrakhrubaidika Somphong Anubhaddo (Paongdang)

E-mail: 6611105021@mcu.ac.th

Received: March 13, 2026, Revised: June 30, 2026, Accepted: July 2, 2026,

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาเสขียวัตตรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อวิเคราะห์เสขียวัตตรเพื่อส่งเสริมคุณค่ามารยาทไทย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพเน้นศึกษาเอกสาร

จากการวิจัยพบว่า เสขียวัตตร คือ ธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาท และเป็นข้อปฏิบัติที่พระสงฆ์จะต้องศึกษาต้องปฏิบัติมี 4 หมวด คือ 1) หมวดสารูปมี 26 ข้อ เป็นมารยาทที่ดั่งามของพระสงฆ์ในเวลาเข้าไปในหมู่บ้านเช่น การนุ่งห่ม การสำรวมอิริยาบถ การพูดคุยเป็นต้น 2) หมวดโภชนปฏิสังยุตมี 30 ข้อเป็นมารยาทที่ดั่งามของพระสงฆ์ในการรับบิณฑบาต และการฉันอาหาร เป็นต้น 3) หมวดธัมมเทศนาปฏิสังยุตมี 16 ข้อ เป็นมารยาทที่ดั่งามของพระสงฆ์ในการแสดงธรรมแก่ผู้อื่น และ 4) หมวดปกิณณกะมี 3 ข้อ เป็นมารยาทที่ดั่งามของพระสงฆ์ในการถ้อยจาจา ระ ปัสสาวะ และ บ้วนน้ำลายในที่สาธารณะเมื่อล่วงละเมิดต้องอาบัติทุกกฎ วิเคราะห์เสขียวัตตรเพื่อส่งเสริมคุณค่ามารยาทไทย แบ่งเป็น 4 หมวด คือ 1) เสขียวัตตรหมวดสารูปเพื่อส่งเสริมคุณค่ามารยาทไทยมี 26 ข้อ เป็นต้นบัญญัติของมารยาทไทยเป็นเรื่องของการการแต่งให้เรียบร้อย การสำรวมกาย วาจา และใจปรับตัวให้เข้ากับสังคม เพื่อความงดงามน่าดู เพื่อการยอมรับเข้าเป็นหมู่คณะ 2) เสขียวัตตรหมวดโภชนปฏิสังยุตเพื่อส่งเสริมคุณค่ามารยาทไทยมี 30 ข้อ เป็นมารยาทในการรับบิณฑบาต และการฉันอาหาร ซึ่งจะนำมาปรับใช้เป็นมารยาทในการรับประทานอาหารจนธรรมเนียมที่เราใช้กันอยู่ในปัจจุบันนี้ 3) เสขียวัตตรหมวดธัมมเทศนาปฏิสังยุตเพื่อส่งเสริมคุณค่ามารยาทไทยมี 16 ข้อ เป็นมารยาทในการแสดงธรรม ให้ภิกษุผู้แสดงธรรมนั้นเคารพในธรรม และให้ความสำคัญแก่ธรรม และผู้ที่ฟังธรรมด้วยจะช่วยส่งเสริมบุคลิกได้ดี ให้น่าเคารพมากขึ้น 4) เสขียวัตตรหมวดปกิณณกะเพื่อส่งเสริมคุณค่ามารยาทไทยมี 3 ข้อ เป็นมารยาทที่ดั่งามของพระสงฆ์ในการขับถ่ายของเสียในร่างกาย

¹ วัดกลางวรวิหาร ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรปราการ / Wat Klang Worawihan, Pak Nam Subdistrict, Mueang Samut Prakan District, Samut Prakan Province

ไม่ให้กระทบสภาพสิ่งแวดล้อม จัดเป็นการรักษาธรรมชาติ รักษาความสะอาด และรักษาสุขภาพโดยภาพรวมถูกต้องตามเสขียวัตถ์

คำสำคัญ: วิเคราะห์; อุปัชฌายัตถ์; สัททวิหาริกัตถ์

Abstract

This research has 2 objectives : 1) to study the Sekhiyavatta in the scriptures of Theravāda Buddhism. and 2) to analyze the Sekhiyavatta for promote the values of Thai etiquette. This was a qualitative study with a focus on documentary research.

Research findings were that Sekhiyavatta refers to monastic etiquette guidelines that Buddhist monks must study and observe. They are divided into four categories: 1) Sārūpa or proper conduct – 26 rules as the guidelines on monks' proper behavior when entering villages. including rules on dressing appropriately. maintaining composure. and speaking properly. 2) Bhojana-paṭisaṃyutta or Eating Etiquette – 30 rules: Proper conduct related to receiving alms and consuming food. 3) Dhammadesanā-paṭisaṃyutta or preaching etiquette – 16 rules: Rules regarding monks' conduct when delivering Dhamma teachings. 4) Pakinnaka or Miscellaneous – 3 rules: Guidelines for proper behavior concerning defecation. urination. and spitting in public places. Violating these rules results in an offense called Dukkata-āpatti. Analysis of the Sekhiyavatta in promoting Thai etiquette was applied to enhance Thai manners in four key aspects: 1) Sārūpa section and Thai etiquette – 26 rules: These rules form the foundation of Thai manners. emphasizing proper dressing. bodily composure. and respectful speech to facilitate social integration and acceptance. 2) Bhojana-paṭisaṃyutta section and Thai etiquette – 30 rules: These rules regulate monks' eating behavior and have influenced traditional Thai dining etiquette. shaping respectful and orderly eating practices. 3) Dhamma-desanā-paṭisaṃyutta and Thai etiquette – 16 rules: These rules ensure that monks uphold respect and reverence for the Dhamma and maintain a dignified presence while delivering teachings. thereby enhancing their credibility and influence. 4) Pakinnaka and Thai etiquette – 3 rules: These rules emphasize maintaining cleanliness and environmental responsibility regarding bodily waste disposal. aligning with public health. sanitation. and environmental conservation principles.

Keywords: Analysis; Preceptor's duties; Disciple's duties

บทนำ

ในส่วนของพระสงฆ์มีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ชัดเจน แม้ไม่ได้พูดออกไปก็ยังคงความเลื่อมใสให้เกิดขึ้นได้ ในอดีตพระสงฆ์นั้นว่ามีความสำคัญต่อชุมชน กล่าวคือ นอกจากจะเป็นที่พึ่งทางจิตใจในยามทุกข์ยากแล้ว พระสงฆ์ยังเป็นครู เป็นหมอรักษาโรคเป็นช่างฝีมือด้านต่าง ๆ แต่ปัจจุบันสถานการณ์ทางสังคมเปลี่ยนไปอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตกทำให้เกิดองค์กรใหม่ ๆ เช่น อาจารย์แพทย์และพยาบาลเข้ามาแทนที่บทบาทของพระสงฆ์จึงลดน้อยลง แต่ยังคงมีความสำคัญในการถ่ายทอดหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไม่ว่าจะเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า ปาพจน์² ได้แก่ ธรรม คือคำสอนแสดงหลักความจริงที่ควรรู้ แนะนำหลักความดีที่ควรประพฤติและวินัย คือ ข้อบัญญัติที่วางไว้เป็นหลักกำกับความประพฤติให้เป็นระเบียบเรียบร้อยเสมอกัน³ ที่มีการสืบทอดมากกว่า 2600 ปี สามารถนำมาใช้เป็นภาพลักษณ์ในการเผยแผ่ได้

หน้าที่ของพระภิกษุในการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยและจริยวัตรอย่างเหมาะสมการเรียนรู้ถึงหน้าที่ของพระภิกษุสงฆ์ซึ่งเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนา มีหน้าที่ศึกษา ปฏิบัติธรรม เผยแผ่คำสอน สืบต่อพระพุทธศาสนามีคุณธรรมและหลักความประพฤติที่ต้องปฏิบัติมากมาย

ส่วนในคัมภีร์พระวินัยปิฎกกล่าวถึงเสขียวัตร คือ ข้อปฏิบัติอันเป็นสมบัติของท่านผู้ยังต้องศึกษาธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาทที่ภิกษุพึงสำเหนียก หรือพึงฝึกฝนปฏิบัติ เป็นข้อสิกขาบทที่ว่าด้วยมารยาทผู้ดี เป็นวิธีการวางกิริยาทางกายและวาจาที่เหมาะสมของภิกษุ⁴ เสขียวัตร เป็นวัตรที่ภิกษุจะต้องศึกษาธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาทที่ภิกษุพึงสำเหนียก หรือพึงฝึกฝนปฏิบัติมี 75 สิกขาบท จำแนกเป็น

- 1) หมวดสารูป 26 สิกขาบท
- 2) หมวดโภชนาปถิสังยุต 30 สิกขาบท
- 3) หมวดธัมมเทสนาปถิสังยุต 16 สิกขาบท
- 4) หมวดปกิณณกะคือเบ็ดเตล็ด 3 สิกขาบท

² ที.ม. (ไทย) 10/216/164.

³ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ 11, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, 2545), หน้า 69.

⁴ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกภาษาไทย พระวินัยปิฎก มหาวีถก เล่มที่ 2, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551), หน้า (30).

เป็นหมวดที่ 7 แห่งสิกขาบท ในบรรดาสิกขาบท 227 ของพระภิกษุท่านให้สามเณรถือปฏิบัติด้วย⁵ ธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาทที่ภิกษุพึงสำเหนียก หรือพึงฝึกฝนปฏิบัติเป็นชื่อสิกขาบทที่ว่าด้วยมารยาทผู้ดี เป็นวิธีการวางกิริยาทางกาย และวาจาที่เหมาะสมของภิกษุ ไม่ได้เป็นชื่ออาบัติ ภิกษุไม่ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งเสขียะทั้งหลาย ต้องอาบัติทุกกฏทุกสิกขาบท สิกขาบทในเสขียะกัณฑ์นี้เป็นบทบัญญัติที่น่าสนใจ เพราะว่าด้วยเรื่องกิริยามารยาทที่เป็นธรรมเนียมของภิกษุสงฆ์โดยเฉพาะ ภิกษุผู้ไม่เฝ้าเพื่อในเสขียวัตรย่อมต้องอาบัติ 1 อย่าง คือ อาบัติทุกกฏ⁶

ส่วนมารยาทที่จะกล่าวถึงในปัจจุบันนี้เป็นการยกเอาหมวดพระวินัยหมวดหนึ่งในวินัยของพระสงฆ์ ที่เรียกว่า หมวดเสขียวัตร ว่าด้วยมารยาทอันงดงามของพระภิกษุ ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงนำมาจากมารยาทของกษัตริย์ เพราะพระองค์ทรงเป็นเจ้าชายในราชวงศ์ของกรุงกบิลพัสดุ์มาก่อน พระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราทรงมองทะลุปรุโปร่งแล้วทรงบัญญัติมารยาทให้พระภิกษุหมวดหนึ่งเรียกว่า เสขียวัตรซึ่งมีอยู่ 4 หมวดด้วยกัน⁷ ให้เป็นมารยาทของพระภิกษุ แต่จะขยายความว่าจะนำเอามาใช้กับประชาชนได้อย่างไรบ้าง

ส่วนมารยาทไทย คือ การแสดงอิริยาบถต่าง ๆ ที่มีความสุภาพ อ่อนน้อม ละเมียดละไม ทั้งกิริยา วาจาที่สุภาพเรียบร้อย รวมทั้งการแต่งกายที่มีระเบียบเหมาะสมกับกาลเทศะ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงออกถึงความเป็นเอกลักษณ์ไทย⁸ และเป็นกิริยาวาจาที่คนไทยเห็นว่าเรียบร้อย ถูกลักษณะนิสัยของคนไทยที่เป็นคนอ่อนโยน มีความสงบเสถียรทั้งกายวาจา เป็นการควบคุมกายวาจา ให้อยู่ในกรอบที่สังคมยอมรับและต้องการ ดังคำกล่าวของชาวไทยแต่โบราณที่ว่า “สำเนียงส่อภาษา กิริยาส่อสกุล” ซึ่งเป็นสิ่งที่บอกความหมายของมารยาทได้เป็นอย่างดี⁹ การประยุกต์หลักเสขียวัตรเพื่อส่งเสริมคุณค่ามารยาทไทยได้อย่างไร

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาเรื่อง วิเคราะห์เสขียวัตรเพื่อส่งเสริมคุณค่ามารยาทไทย เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ทั้ง 2 ข้อ คือ เพื่อศึกษาเสขียวัตรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และเพื่อวิเคราะห์เสขียวัตรเพื่อส่งเสริมคุณค่ามารยาทไทย ซึ่งยังไม่มีการศึกษาวิเคราะห์สรุปไว้เป็นงานวิจัยอย่างเป็นทางการ ผู้วิจัยมีความต้องการค้นคว้าและนำเสนองานวิจัยในเรื่องนี้

⁵ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ 28, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์, 2559), หน้า 467.

⁶ วิ.ป. (ไทย) 8/175/157.

⁷ วิ.มท. (ไทย) 2/654/735.

⁸ ทิพวรรณ หอมพูล, มารยาทและการสมาคม, (กรุงเทพมหานคร: วังอักษร, 2538), หน้า 15.

⁹ สมจินตนา ภักดิ์ศรีวงศ์, มารยาทในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร: ดันอ้อ แกรมมี่, 2538), หน้า 27.

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาเสขียวัตรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
2. วิเคราะห์เสขียวัตรเพื่อส่งเสริมคุณค่ามรยาทไทย

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง วิเคราะห์เสขียวัตรเพื่อส่งเสริมคุณค่ามรยาทไทยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบวิจัยเอกสาร ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้ คือ

1. ขอบเขตด้านเอกสาร การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาเนื้อหา และสาระสำคัญที่เป็นการวิเคราะห์เสขียวัตรเพื่อส่งเสริมคุณค่ามรยาทไทย โดยศึกษาข้อมูล

1) จากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539

2) จากคัมภีร์อรรถกถาภาษาไทย ชุด 55 เล่ม ฉบับมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2553 คัมภีร์วิสุทธิมรรคภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยหนังสือ ตำราที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา เอกสารวิชาการ วิทยานิพนธ์ และรายงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์ สรุป เรียบเรียง และนำเสนอแบบบรรยายเชิงบรรยาย

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบวิจัยเอกสาร (Qualitative Research) เป็นการศึกษาเพื่อศึกษาหลักเสขียวัตรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และวิเคราะห์หลักเสขียวัตรเพื่อส่งเสริมคุณค่ามรยาทไทย จากพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกาปกรณ์วิเสส วิสุทธิมรรค เอกสารงานวิชาการ และตำราวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

สรุปผลการวิจัย

1. เสขียวัตรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า ความหมายของเสขียวัตร หมายถึง ธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาท และเป็นข้อปฏิบัติที่พระภิกษุสงฆ์และสามเณรจะต้องศึกษา ต้องพึงฝึกฝนปฏิบัติ เป็นพุทธบัญญัติที่ได้เตือนสติให้ภิกษุสงฆ์พึงสำรวมกาย วาจา ใจ ครั้งเมื่อพระภิกษุสงฆ์และสามเณรปฏิบัติตามย่อมทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย สงบ สำรวม งามสง่า และเมื่อเข้าไปอยู่ในที่ชุมชน จะทำให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาซึ่งจะเป็นการสืบต่ออายุของพระพุทธศาสนาสืบไป และความสำคัญของเสขียวัตรคือ เป็นวัตรที่ภิกษุจะต้องศึกษา เป็นธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาทที่ภิกษุพึงสำเหนียกหรือพึงฝึกฝนปฏิบัติ เป็นพุทธบัญญัติที่ได้เตือนสติให้ภิกษุสงฆ์พึงสำรวมกาย วาจา ใจ เมื่อเข้าไปอยู่ในที่ชุมชนหรือในละแวกบ้านของผู้อื่น เพื่อยังให้เกิดความเลื่อมใสของบุคคลในชุมชนนั้น ๆ จะได้มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา ข้อปฏิบัติในเสขียวัตร เป็นข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานในการฝึกฝนตนเองให้เป็นผู้มีศีลอันเป็นพื้นฐานในการศึกษาเพื่อให้เกิดสมาธิและปัญญา ซึ่งตามคติพุทธศาสนาเรื่องการศึกษาจะต้องควบคู่กับการมีจริยวัตรที่งดงาม คือ การดำเนินชีวิตที่งดงามทั้งนี้สิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการฝึกฝนเรียนรู้และพัฒนา

เสขียวัตตรในหมวดสารูป 26 สิกขาบท เป็นมารยาทที่ติงามของพระสงฆ์ในหมวดสารูป หมายถึง สิกขาบทว่าด้วยกิริยามารยาทที่ควรประพฤติในเวลาเข้าไปในหมู่บ้าน เริ่มตั้งแต่การนุ่งห่ม การสำรวม ระวังอิริยาบถ การพูดคุย ให้อยู่ในอาการที่เหมาะสม มี 26 สิกขาบท เช่น ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักนุ่งให้เป็นปริณทล ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักห่มให้เป็นปริณทล ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักปกปิดกายด้วยดี ไปในบ้าน ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่นั่งรัดเข่า ในบ้าน เป็นต้น

เสขียวัตตรมารยาทในหมวดโภชนาปฏิสังยุต 30 สิกขาบท คือ เป็นมารยาทที่ติงามของพระสงฆ์ ได้แก่ สิกขาบทว่าด้วยกิริยามารยาทที่ควรประพฤติในการรับบิณฑบาต และการฉันภัตตาหารเช่น ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักรับบิณฑบาตโดยเคารพ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักแลดูแต่ในบาตร รับบิณฑบาต ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักรับบิณฑบาตพอสมควรกับแ่ง ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่เอาน้ำล้างบาตรมีเมล็ดข้าวหลงในบ้าน เป็นต้น

เสขียวัตตรมารยาทในหมวดธัมมเทสนาปฏิสังยุต 16 สิกขาบท เป็นมารยาทที่ติงามของพระสงฆ์มี 16 สิกขาบท คือ สิกขาบทว่าด้วยกิริยามารยาทในการแสดงธรรมแก่ผู้อื่นเช่น ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ที่มีร่มในมือ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ที่มีไม้พลองในมือ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราจักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ที่มีศัสตรา ในมือ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราเดินไปนอกทาง จักไม่แสดงธรรมแก่คนไม่เป็นไข้ที่ไปในทาง เป็นต้น

เสขียวัตตรหมวดปกิณณกะ 3 สิกขาบท เป็นมารยาทที่ติงามของพระสงฆ์ ได้แก่ สิกขาบทว่าด้วยกิริยามารยาทในการถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ เช่น ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราไม่เป็นไข้ จักไม่ยืนถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ ภิกษุพึงทำความศึกษาว่า เราไม่เป็นไข้ จักไม่ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ หรือ บ้วนน้ำลายลงในของเขียว เป็นต้น ถ้าแก้งล่งละเมียดต้องทุกกฎ ถ้าไม่แก้ง ไม่มีสติ ไม่รู้ เป็นไข้ และมีอันตราย วิกลจริต เป็นต้น ไม่เป็นอาบัติทุกสิกขาบท

มารยาทไทย คือ ระเบียบแบบแผนการประพฤติที่ติงามอันแสดงถึงพฤติกรรมที่สุภาพเรียบร้อย ละมุนละไมทั้งทางกาย วาจา โดยมีใจเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมให้แสดงออกได้อย่างเหมาะสม เป็นองค์ประกอบย่อยของวัฒนธรรมซึ่งเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติที่สมควรจะถ่ายทอดสืบต่อไป มารยาทไทยเป็นกิริยามารยาทที่คนไทยได้สร้างสรรค์ให้เหมาะกับลักษณะนิสัยของคนไทยและสภาพแวดล้อมของประเทศไทย ดังนั้น กิริยามารยาทในแต่ละท่าแต่ละแบบต่าง ๆ งดงามและถูกต้องตามหลักของกายวิภาคและมีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา ส่วนความสำคัญของมารยาทไทยคือ การมีมารยาทเป็นเรื่องสำคัญของมนุษย์ที่อยู่ร่วมในสังคมเดียวกันเป็นการแสดงความเคารพให้เกียรติกัน คนไทยปัจจุบันมักเรียกตนเองว่า เป็นคนยุคใหม่ และชอบทำอะไรแบบง่าย ๆ ถือเอาความสะดวกสบาย เป็นหลักพฤติกรรมที่แสดงออกมาในบางครั้งจึงกลายเป็นคนได้มารยาทไปโดยไม่ตั้งใจ การให้เรียนรู้มารยาทในสังคมจึงยังเป็นสิ่งสำคัญต่อคนไทยเป็นอย่างยิ่ง

2. วิเคราะห์เสขียวัตรเพื่อส่งเสริมคุณค่ามารยาทไทย พบว่า วิเคราะห์เสขียวัตรหมวดสารูปเพื่อส่งเสริมคุณค่ามารยาทไทย โดยเสขียวัตร 26 ข้อนี้ท่านมิได้ปรับเป็นอาบัติไว้โดยตรงในข้อบัญญัติเป็นแต่ให้ภิกษุทำความศึกษา ให้เรียนรู้ไว้เมื่อล่วงละเมิดเป็นอาบัติทุกกฏ เพราะไม่เอื้อเพื่อปฏิบัติ และไม่เอื้อเพื่อที่จะศึกษาทำความเข้าใจ เสขียวัตรนี้เป็นต้นบัญญัติของมารยาทไทยเป็นเรื่องของการปรับตัวให้เข้ากับสังคม เพื่อความงดงามน่าดู เพื่อการยอมรับเข้าเป็นหมู่คณะ แต่แท้จริงแล้วมีเรื่องเบื้องหลังลึกซึ้งเกี่ยวกับต้นบัญญัติมารยาทที่เรายอมรับกันอยู่ในปัจจุบันนี้ จากปัญหานี้จึงได้มีการบัญญัติมารยาทขึ้นเพื่อเป็นกฎเกณฑ์ใช้สืบต่อกันมา ซึ่งต้นบัญญัติของมารยาทต่าง ๆ ที่เก่าแก่และถือเป็นต้นแบบของมารยาทในปัจจุบัน

วิเคราะห์เสขียวัตรโภชนปฏิสังยุตเพื่อส่งเสริมคุณค่ามารยาทไทยโดยหมวดที่ 2 คือ โภชนปฏิสังยุต 30 ข้อนี้ ถ้าภิกษุไม่มีความเอื้อเพื่อพระวินัย ฉันทอาหารโดยไม่สำรวมระวัง ฉันทโดยไม่สนใจธรรมเนียมปฏิบัติหรือฉันทมมามสกปรก ทำให้เกิดความสกปรกเลอะเทอะถูกปรับเป็นอาบัติทุกกฏ แต่ภิกษุที่มีความตั้งใจจะรักษารัษฎธรรมนิยม ไม่คิดล่วงละเมิด แต่ไม่รู้ไม่ได้ศึกษา วิกลจริตหรืออาหาร ไม่เป็นอาบัติ ฉะนั้น ธรรมเนียมในการรับบิณฑบาตและการฉันทอาหาร ซึ่งจะเอามาปรับใช้เป็นมารยาทในการกินอาหาร มารยาทไทยตลอดจนขนบธรรมเนียมที่เราใช้กันอยู่ ซึ่งมีความแตกต่างไปจากชนชาติอื่นและมีความทันสมัยอยู่ตลอดเวลา แล้วยังเป็นที่ประทับใจของคนทั่วโลกนี้ มารยาทและขนบธรรมเนียมประเพณีไทยได้มาจากพระพุทธศาสนา

วิเคราะห์เสขียวัตรธัมมเทศนาปฏิสังยุตเพื่อส่งเสริมคุณค่ามารยาทไทย เป็นมารยาทที่ดีงามของพระสงฆ์มี 16 ข้อ เป็นธรรมเนียมของการแสดงธรรม ให้ภิกษุผู้แสดงธรรมนั้นเคารพในธรรม และให้ความสำคัญแก่ธรรม แสดงธรรมด้วยความตั้งใจประกาศพระศาสนาให้ผู้ฟังเห็นความสำคัญและความศักดิ์สิทธิ์ของพระธรรม ยินดีฟังด้วยความเคารพและยินดีน้อมนำไปปฏิบัติมิใช่แสดงธรรมสักแต่ว่าได้แสดง มิใช่แสดงพอให้ผ่านไป อันเป็นความมั่งง่าย ไม่คำนึงถึงประโยชน์แก่ผู้รับฟังและพระศาสนา เสขียวัตรข้อเหล่านี้เป็นการห้ามมิให้แสดงธรรมแก่คนที่แสดงกิริยาไม่เคารพธรรม ไม่ใส่ใจที่จะยกย่องชิดชูธรรมว่าสูงส่ง ควรเคารพ เพื่อให้เกิดความขลังและศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงธรรม เพื่อป้องกันและเสริมสร้างมารยาททางสังคมให้แก่พระสงฆ์ในเวลาเดียวกันก็ช่วยส่งเสริมบุคลิกให้ดี ให้น่าเคารพรักขึ้นมาหลักเสขียวัตรนี้ ต่อมากลายเป็นพื้นฐานของมารยาทไทย

วิเคราะห์เสขียวัตรหมวดปภินกะเพื่อส่งเสริมคุณค่ามารยาทไทย เสขียวัตรมารยาทในหมวดปภินกะ 3 ข้อ เป็นมารยาทที่ติงามของพระสงฆ์ พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้เพื่อให้ภิกษุทั้งหลายรักษามารยาทในการขับถ่าย ไม่ยืนขับถ่ายเหมือนพวกคฤหัสถ์เพราะสมัยนั้นยังไม่มีห้องน้ำมิดชิดเหมือนอย่างปัจจุบัน จำต้องขับถ่ายในที่โล่งแจ้ง โดยเฉพาะในการเดินทาง จึงห้ามมิให้ยืนขับถ่าย ซึ่งเป็นภาพไม่เหมาะสมสำหรับภิกษุ ปัจจุบันส่วนใหญ่มีห้องน้ำมิดชิดโดยทั่วไปแล้ว จึงอนุโลมยืนขับถ่ายบ้างในกรณีที่ไม่มีคนเห็น แต่ผู้ถือเคร่งครัดก็ยังปฏิบัติตามเสขียวัตรอยู่สำหรับการขับถ่ายและบ้วน

เซพระหรือน้ำลายน้ำมูกลงบนหญ้าหรือ ใบไม้เขียวสดหรือลงในน้ำนั้น จัดเป็นการรักษาธรรมชาติ รักษาความสะอาด และรักษาสุขภาพโดยภาพรวม

อภิปรายผลการวิจัย

1. **เสขียวัตรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า** เสขียวัตรเป็นข้อปฏิบัติด้านมารยาท และจริยวัตรที่พระภิกษุสงฆ์และสามเณรต้องศึกษาและฝึกฝน เพื่อให้เกิดความสำรวมทางกาย วาจา ใจ อันนำไปสู่ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสงบงามแห่งสมณสาธูป และก่อให้เกิดความเลื่อมใส ศรัทธาแก่ประชาชนในชุมชน ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาในสังคมไทย ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า เสขียวัตรไม่ใช่เพียงข้อปฏิบัติด้านมารยาททั่วไป แต่เป็นระบบการฝึกฝนพฤติกรรมภายนอกเพื่อพัฒนาคุณธรรมภายใน โดยเฉพาะการสำรวมอินทรีย์ การเคารพในวัฒนธรรมชุมชน และการประพฤติที่เหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น การเข้าไปในหมู่บ้าน การรับบิณฑบาต การฉันภัตตาหาร การแสดงธรรม และการวางตนในที่ชุมชน ซึ่งล้วนเป็นกระบวนการพัฒนา ศีล สมาธิ และปัญญา อันเป็นหัวใจของการศึกษาในพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ที่อธิบายว่า พระวินัยเป็นระบบการฝึกหัดชีวิตของ พระสงฆ์ให้มีระเบียบแบบแผนและความสำรวม โดยเฉพาะสิกขาบทในหมวดเสขียวัตรซึ่งเป็นข้อฝึก ด้านมารยาทและจริยวัตร เพื่อให้พระสงฆ์เป็นผู้มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม เป็นแบบอย่างแก่สังคม และเป็นเครื่องค้ำจุนพระศาสนาให้ดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงในสังคมมนุษย์ พระพรหมคุณาภรณ์ชี้ให้เห็นว่า พระวินัยมิใช่เพียงข้อห้าม แต่เป็นระบบการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และเสขียวัตรเป็นส่วนสำคัญของการฝึกฝนพฤติกรรมภายนอกเพื่อหล่อหลอมจิตใจภายในให้มีความสำรวมและมีสติ อยู่เสมอ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ที่กล่าวว่า พระวินัยเป็นเครื่องกำกับความประพฤติของพระสงฆ์ให้มีความเหมาะสมกับสถานะของสมณะ และเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความศรัทธาของสังคมต่อพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะข้อปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง กับมารยาทและการอยู่ร่วมกับชุมชน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง พระสงฆ์กับสังคม เสขียวัตรจึงเป็นเครื่องมือในการสร้างวัฒนธรรมแห่งความสุภาพเรียบร้อยและความ เคารพในสังคมพุทธ ขณะเดียวกันยังสอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส ที่อธิบายว่า พระวินัยเป็นระบบจริยศาสตร์เชิงสังคมที่มุ่งสร้างความสมดุลระหว่างพระสงฆ์กับสังคม โดยเฉพาะข้อ ปฏิบัติด้านมารยาทและจริยวัตร ซึ่งช่วยให้พระสงฆ์สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ประชาชน เสขียวัตรจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมแห่งความ เคารพ ความสำรวม และความสงบเรียบร้อยในสังคมพุทธ

เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้ว ผลการวิจัยเรื่องเสขียวัตรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทมีความ สอดคล้องกับแนวคิดของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาหลายท่านที่เห็นตรงกันว่า เสขียวัตรเป็นข้อ ปฏิบัติพื้นฐานด้านมารยาทและจริยวัตรที่สำคัญต่อการพัฒนาพระสงฆ์ การสร้างศรัทธาในสังคม และ

การสืบทอดพระพุทธศาสนา โดยเน้นการฝึกฝนพฤติกรรมภายนอกเพื่อพัฒนาคุณธรรมภายใน และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพระสงฆ์กับชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่ความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในระยะยาว อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นว่า เสขิยวัตรมีความสอดคล้องกับมารยาทไทยในฐานะวัฒนธรรมทางสังคมที่เน้นความสุภาพเรียบร้อย ความเคารพ และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข อันเป็นการผสมผสานระหว่างหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับวัฒนธรรมไทยได้อย่างลงตัว

2. วิเคราะห์เสขิยวัตรเพื่อส่งเสริมคุณค่ามารยาทไทย พบว่า เสขิยวัตรในพระพุทธศาสนา เกรวาทเป็นหลักการฝึกฝนด้านกิริยามารยาทและจริยวัตรของพระภิกษุสงฆ์ที่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับวัฒนธรรมและมารยาทไทยในสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะเสขิยวัตรหมวดสารูป 26 สิกขาบท หมวดโภชนปฏิสังยุต 30 สิกขาบท หมวดธัมมเทศนาปฏิสังยุต 16 สิกขาบท และหมวดปภินณกะ 3 สิกขาบท ซึ่งล้วนเป็นข้อฝึกที่เน้นการสำรวมกาย วาจา ใจ ความเรียบร้อยในการอยู่ร่วมกับสังคม การเคารพธรรมนิยม และการรักษาความสะอาดและความเหมาะสมในสังคม อันเป็นรากฐานของมารยาทไทย ผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า เสขิยวัตรมิใช่เพียงข้อบัญญัติทางพระวินัยเท่านั้น แต่ยังเป็นต้นแบบของวัฒนธรรมด้านมารยาทในสังคมไทยที่สืบทอดกันมาในรูปแบบของขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณี ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ที่อธิบายว่า พระวินัยเป็นระบบฝึกฝนพฤติกรรมของพระสงฆ์ให้มีความสำรวมเรียบร้อยและสอดคล้องกับสังคม โดยเฉพาะสิกขาบทในหมวดเสขิยวัตรซึ่งเป็นข้อฝึกด้านมารยาทที่มุ่งเน้นให้พระสงฆ์มีความงดงามทางกาย วาจา และใจ เพื่อให้เกิดความศรัทธาแก่ประชาชนและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม พระพรหมคุณาภรณ์ได้ชี้ให้เห็นว่า พระวินัยมีลักษณะเป็นระบบการศึกษาเพื่อพัฒนามนุษย์ โดยเริ่มจากการฝึกพฤติกรรมภายนอกให้เหมาะสมก่อน แล้วจึงพัฒนาจิตใจและปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า เสขิยวัตรหมวดสารูปและหมวดโภชนปฏิสังยุตเป็นต้นแบบของมารยาทไทยในเรื่องการแต่งกาย การสำรวมอริยาบถ และมารยาทในการรับประทานอาหาร อันเป็นพื้นฐานของวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ที่กล่าวว่า พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะด้านมารยาทและจริยธรรมทางสังคม ซึ่งพระวินัยเป็นเครื่องกำกับพฤติกรรมของพระสงฆ์ให้มีความเหมาะสมและเป็นแบบอย่างแก่ประชาชนในสังคม พระเมธีธรรมาภรณ์ได้อธิบายว่า วัฒนธรรมไทยหลายประการมีต้นกำเนิดจากหลักพระพุทธศาสนา เช่น ความสุภาพ การเคารพผู้ใหญ่ การสำรวมกิริยา การมีระเบียบในการรับประทานอาหาร และการเคารพในพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่พบว่า เสขิยวัตรหมวดโภชนปฏิสังยุตและหมวดธัมมเทศนาปฏิสังยุตเป็นพื้นฐานของมารยาทไทยในด้านการรับประทานอาหารและการแสดงความเคารพในพิธีกรรมทางศาสนา โดยเฉพาะการเคารพธรรมและการให้เกียรติผู้ฟังและผู้แสดงธรรม อันสะท้อนถึงวัฒนธรรมแห่งความสุภาพและความเคารพในสังคมไทย อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส ที่อธิบายว่า พระพุทธศาสนาเป็นกลไกสำคัญในการสร้างจริยธรรมและวัฒนธรรมทางสังคม โดยเฉพาะพระวินัยซึ่งเป็นระบบ

ควบคุมพฤติกรรมของพระสงฆ์ให้สอดคล้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อม พระมหากษัตริย์ได้ชี้ให้เห็นว่า พระวินัยมีบทบาทสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมแห่งความสุภาพ ความสะอาด ความเป็นระเบียบ และความเคารพในสังคม ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันของประชาชนได้ ผลการวิจัยที่พบว่า เสาะขวัญวัดมหาดปักษิณกะเป็นพื้นฐานของมารยาทไทยด้านการรักษาความสะอาดและการรักษาสิ่งแวดล้อม เช่น การไม่ขับถ่ายในที่ที่ไม่เหมาะสม การไม่ขว้างน้ำลายลงในที่สาธารณะ และการรักษาธรรมชาติ สอดคล้องกับแนวคิดดังกล่าวอย่างชัดเจน เพราะเป็นการนำหลักพระวินัยมาประยุกต์ใช้ในการสร้างวัฒนธรรมทางสังคมและสิ่งแวดล้อมในสังคมไทย

เมื่อพิจารณาในภาพรวมแล้ว ผลการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์เสะขวัญวัดเพื่อส่งเสริมคุณค่ามารยาทไทยแสดงให้เห็นว่า เสาะขวัญวัดเป็นรากฐานสำคัญของมารยาทไทยในหลายด้าน ได้แก่ มารยาทในการแต่งกายและการวางตนในสังคม มารยาทในการรับประทานอาหาร มารยาทในการแสดงธรรม และการเคารพพิธีกรรม และมารยาทในการรักษาความสะอาดและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของวัฒนธรรมไทยในปัจจุบัน อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นว่า พระพุทธศาสนาเถรวาทมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมวัฒนธรรมไทย โดยเฉพาะด้านจริยธรรมและมารยาททางสังคม เสาะขวัญวัดจึงมิใช่เพียงข้อฝีกของพระสงฆ์เท่านั้น แต่ยังเป็นต้นแบบของการสร้างวัฒนธรรมแห่งความสุภาพ ความเคารพ และความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคมไทย ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณค่ามารยาทไทยในยุคปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม และยังเป็นแนวทางสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมให้แก่เยาวชนและสังคมไทยในอนาคต อันจะนำไปสู่การสร้างสังคมที่สงบสุข มีระเบียบ และมีวัฒนธรรมที่ดีงามสืบต่อไป

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

เสะขวัญวัดในพระพุทธศาสนาเถรวาทเป็นต้นแบบของระบบมารยาทและจริยวัตรที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมคุณค่ามารยาทไทยได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยเสะขวัญวัดเป็นหลักการฝึกฝนพฤติกรรมของพระภิกษุสงฆ์ให้มีความสำรวมทางกาย วาจา ใจ ผ่านการปฏิบัติในหมวดสาธูป โภชนปฏิบัติสังยุต ธรรมเทศนาปฏิบัติสังยุต และปักษิณกะ ซึ่งล้วนเป็นข้อปฏิบัติที่เน้นความสุภาพ ความเรียบร้อย ความเคารพในสังคม ความเหมาะสมในการดำรงชีวิต และการรักษาความสะอาดของร่างกายและสิ่งแวดล้อม อันเป็นพื้นฐานของวัฒนธรรมมารยาทไทย

องค์ความรู้สำคัญที่ได้คือ เสาะขวัญวัดเป็นกระบวนการฝึกฝนพฤติกรรมจากภายในสู่ภายนอก กล่าวคือ เริ่มจากการสำรวมตนเองตามหลักพระวินัย นำไปสู่การสร้างจริยวัตรที่ดีงาม และพัฒนาเป็นวัฒนธรรมทางสังคมที่เรียกว่า “มารยาทไทย” ซึ่งมีลักษณะเด่นคือ ความสุภาพเรียบร้อย ความเคารพผู้อื่น การมีระเบียบในการดำเนินชีวิต และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม ดังนั้น เสาะขวัญวัดจึงเป็นทั้งหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทยที่ช่วยหล่อหลอมพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นผู้มีมารยาทดีและมีจริยธรรม

นอกจากนี้ยังพบว่า เสาขีวิตร์มีลักษณะเป็นระบบการพัฒนาคุณค่ามารยาทไทยใน 3 ระดับ คือ ระดับบุคคล (การสำรวมกาย วาจา ใจ) ระดับสังคม (การอยู่ร่วมกันอย่างเหมาะสม) และระดับ วัฒนธรรม (การสร้างขนบธรรมเนียมและมารยาทไทย) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เสาขีวิตร์ไม่เพียงเป็นข้อ ปฏิบัติของพระสงฆ์เท่านั้น แต่ยังเป็นต้นแบบของการพัฒนามารยาทไทยในสังคมโดยรวม และ สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และมารยาทให้แก่เยาวชนและ ประชาชนในสังคมไทยได้โดยเป็น รูปแบบองค์ความรู้ (Model) เสาขีวิตร์ (พระวินัย) ดังนี้

- การฝึกพฤติกรรมและความสำรวม
- จริยวัตรที่เหมาะสม
- มารยาททางสังคม
- คุณค่ามารยาทไทย
- การสืบทอดวัฒนธรรมและพระพุทธศาสนา

รูปภาพที่ 1 รูปแบบเสาชีวิตร์เพื่อส่งเสริมคุณค่ามารยาทไทย

สรุป

เสาชีวิตร์เป็นหลักการฝึกฝนพฤติกรรมของพระภิกษุสงฆ์ให้มีความสำรวมทางกาย วาจา และใจ อันเป็นพื้นฐานของจริยวัตรที่งดงามและเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคม เสาชีวิตร์ในหมวด สารูป โภชนปฏิสังยุต ธรรมเทศนาปฏิสังยุต และปภินนกะ ล้วนเป็นข้อปฏิบัติที่เน้นความสุภาพ ความ เรียบร้อย ความเคารพผู้อื่น และการรักษาความสะอาด ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของมารยาทไทยใน ปัจจุบัน จึงกล่าวได้ว่าเสาชีวิตร์เป็นต้นแบบของมารยาทไทยที่มีรากฐานมาจากพระพุทธศาสนา โดย มุ่งพัฒนาพฤติกรรมจากภายในสู่ภายนอก คือ เริ่มจากการสำรวมตนเองตามหลักพระวินัย นำไปสู่การ เกิดจริยวัตรที่งดงาม และพัฒนาเป็นวัฒนธรรมทางสังคมที่เรียกว่ามารยาทไทย องค์ความรู้ที่ได้จึง

ชี้ให้เห็นว่า เสขิยวัตรเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ทั้งด้านพฤติกรรมและจิตใจ ซึ่งส่งผลต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข อีกทั้งยังช่วยสร้างศรัทธาในพระพุทธศาสนาและสืบทอดวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ต่อไป นอกจากนี้เสขิยวัตรยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปลูกฝังคุณธรรมและมารยาทให้แก่เยาวชนและประชาชนในสังคมไทยได้อย่างเหมาะสม เพราะเป็นหลักการที่เน้นความสามัคคี ความสุภาพ และการเคารพกฎระเบียบของสังคม จึงถือได้ว่าเสขิยวัตรเป็นองค์ความรู้สำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างพระวินัยกับมารยาทไทย และเป็นแนวทางในการพัฒนาสังคมไทยให้มีความเรียบร้อย สงบสุข และมีวัฒนธรรมที่ดีงามสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาวิเคราะห์เสขิยวัตรเชิงเปรียบเทียบกับมารยาทในศาสนาอื่นหรือวัฒนธรรมต่างประเทศ เพื่อให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างของหลักมารยาททางศาสนาและสามารถพัฒนาเป็นองค์ความรู้เชิงสากลได้
- 2) ควรศึกษาการประยุกต์ใช้เสขิยวัตรในการพัฒนาพฤติกรรมของเยาวชน นักเรียน นักศึกษา หรือบุคลากรในองค์กร เพื่อประเมินผลเชิงประจักษ์ว่าหลักเสขิยวัตรสามารถส่งเสริมคุณค่ามารยาทไทยได้มากน้อยเพียงใด
- 3) ควรศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) หรือวิจัยเชิงทดลองเกี่ยวกับการนำหลักเสขิยวัตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนหรือการอบรมด้านจริยธรรม เพื่อพัฒนารูปแบบหรือโมเดลการส่งเสริมมารยาทไทยในสังคมปัจจุบัน

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) สถานศึกษาและสถาบันทางพระพุทธศาสนาสามารถนำหลักเสขิยวัตรไปบูรณาการในการเรียนการสอนด้านจริยธรรมและหน้าที่พลเมือง เพื่อปลูกฝังมารยาทไทยและคุณธรรมให้แก่เยาวชน
- 2) หน่วยงานทางศาสนาและวัฒนธรรมสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดอบรมพระภิกษุ สามเณร และประชาชน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจเรื่องมารยาทไทยตามหลักพระพุทธศาสนาและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเหมาะสม
- 3) ชุมชนและองค์กรทางสังคมสามารถนำหลักเสขิยวัตรไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย เช่น การจัดกิจกรรมอบรมมารยาทไทย การพัฒนาบุคลิกภาพ และการสร้างจิตสำนึกด้านความสุภาพเรียบร้อย เพื่อสร้างสังคมที่สงบสุขและมีระเบียบเรียบร้อยอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

- ทิพวรรณ หอมพูล. **มารยาทและการสมาคม**. กรุงเทพมหานคร: วังอักษร, 2538.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, 2545.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 28. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธัมม์, 2559.
- _____. **พระวินัย: เรื่องใหญ่กว่าที่คิด**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2553.
- พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. **พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พระพุทธศาสนากับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ เล่มที่ 2**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551.
- สมจินตนา ภัคดีศรีวงศ์. **มารยาทในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร: ต้นอ้อ แกรมมี, 2538.

